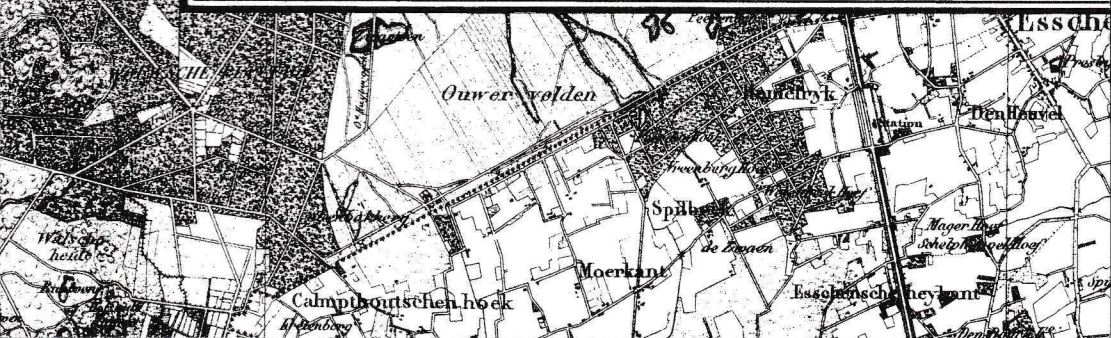

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

4 - 2000

Een West-Brabantse legende van Sint Gertrudis

De legende van Sint Gertrudis heb ik jaren geleden eens op een koude winteravond horen vertellen. En het is zo'n mooi verhaal, dat ik hier graag probeer het na te vertellen.

Het was enkele jaren na de Tweede Wereldoorlog, dat ik nog even bij de mannen Van Rosmeulen in de Beeksestraat te Prinsenbeek wilde langsgaan. De twee gebroers zaten gezellig achter hun plattebuis en nodigden mij uit een stoel bij te schuiven. Ik was nog maar net gezeten, of daar kwam hun broer Jos van Rosmeulen, die op het dorp woonde, binnen. Ook hij schoof een stoel bij en gevierden bespraken wij de dagelijkse gebeurtenissen, de dorpspolitiek, en zo kwamen wij op het postkantoor.

Want het postkantoor zou binnenkort gaan verhuizen. Nu stond boven de ingang van dit kantoor in grote cijfers het jaartal 1924 en het intrigeerde mij al lang, wat dat jaartal te betekenen had.

Bij de drie gebroers kon je alles te weten komen over vroeger, dus vroeg ik: "Wat heeft er op die plaats voor 1924 gestaan?"

"Oh", zei Kees van Rosmeulen, de oudste van hen, "daar stond vroeger de Openbare Lagere School en wij zijn er alle drie nog op school geweest".

"En daarvoor?" vroeg ik weer. "Daarvoor stond er de Sint Gertrudiskapel", antwoordde Rienus, de jongste van de drie, "maar die is al omtrent 1832 afgebroken en toen is de openbare school daar gebouwd". "Waarom nou een kapel voor Sint Gertrudis?", dacht ik half hardop.

Voor Jos van Rosmeulen was zo'n halfuitgesproken gedachte voldoende om uitgebreid te gaan vertellen hoe zo'n kapel nou op Prinsenbeek, toen nog Beek geheten, was ontstaan. En omdat het lekker warm was, we zaten met de kousenvoeten tegen de asla van de plattebuis, en, omdat we volop tijd hadden, het was nog vroeg in de avond, en omdat Jos bijzonder boeiend kon vertellen, schoven we wat verder onderuit en wachtten af. En hij begon:

Ons grootvader woonde vroeger op Groot Overveld en wat ik jullie nou ga vertellen, heb ik van hem gehoord en hij had het weer van zijn vader.

De Heilige Gertrudis was een dochter van de zalige Pepijn en Sint Ida en is waarschijnlijk in het jaar 626 te Landen geboren. Na de dood van Pepijn stichtten Ida en haar dochter Gertrudis een vrouwenklooster te Nijvel, ten zuiden van Brussel.

Gertrudis werd van dit klooster de eerste abdis en dat moet geweest zijn in 647, zodat zij toen nog maar net eenentwintig jaar geweest kan zijn.

Gertrudis, of zoals we op de Beek zouden zeggen Truike, was een zeer

moose vrouw. En niet alleen van lijf en leden was ze geweldige knap, maar ze had ook een helder verstand en was bijdehand genoeg om zo'n pas gesticht vrouwenklooster in goede banen te leiden. Na tien jaar had zij het in Nijvel volledig voor elkaar. Het gehele klooster functioneerde, zoals het moest. Er stonden mooie kloostergebouwen, een tufstenen kerk en vlakbij lag een grote kloosterhoeve, waar het dagelijks voedsel verbouwd werd. Dekloostertucht zat er goed in en elk jaar meldde zich jonge novicen. Gertrudis, die eigenlijk niet stil kon zitten, besloot dat dit nu het moment was om met het kloosterleven te stoppen en zich aan de missionering te wijden. Ze wilde gaan werken onder de heidenen. Daar stond iedereen toch wel van te kijken. Want het was niet niks om als vrouw naar onbekende streken te gaan en daar het geloof te verkondigen.

Maar Gertrudis zou Gertrudis niet zijn, als zij niet zou doorzetten. Nauwgezet als ze was, regelde ze alles tot in de puntjes voor haar vertrek. Haar opvolgster werd haar nicht, de twintigjarige Wilfetrudis, en verder werd alles beschreven voor het geval dat Gertrudis niet meer zou terugkeren.

Als werkgebied had Gertrudis het huidige West-Brabant uitgekozen. Dat zag er toen wel heel anders uit dan tegenwoordig.

Een groot gedeelte was bedekt met bos, wildernis en dikke lagen hoogveen. Langs de grote rivieren lagen lage landen, die bij elke hoge vloed onderliepen. Alleen langs de beekdalen en op de vruchtbaarste gronden woonden mensen. Over het algemeen kleine boeren, die een zeer hard bestaan hadden.

Het water vloeide via die beken naar enkele rivieren, zoals de Mark, maar die waren bijlange na niet zo recht als tegenwoordig. In grote bochten en lussen slingerden de rivieren zich door het vlakke land.

In het noorden werd dit gebied begrensd door de rivier de Maas, die ergens in het huidige Oud Beijerland in een zeearm uitmondde. In het westen lagen wel enkele eilanden. Maar zowel ten noorden van de Maas als op die eilanden woonden de Friezen, terwijl in West-Brabant de Franken woonden. In het noorden - aan beide zijden van de Maas - lag Teisterbant. In West Brabant woonden de Toxandriërs, die tot de Franken behoorden.

In West Brabant lag nog geen enkele stad. De dichtstbijzijnde steden waren Gent, Maastricht en in het noorden het nu al lang verdwenen Dorestad.

Omstreeks het jaar 656, nu om en nabij 1300 jaar geleden, vertrok Gertrudis met enkele reisgezellinnen naar Ninove, dat gelegen was aan de rivier de Dender.

Daar had zij een boot klaar laten leggen, want in dat deel van Toxandrië

(het huidige West Brabant), moest zij over water reizen. In Toxandrië waren nog geen goede landwegen.

De boot was een platboomd vaartuig en twee voerlui zouden meevaren tot Dendermonde. Die plaats is gelegen op het punt waar de rivier De Dender in de Schelde stroomt, zoals trouwens de naam ook duidelijk genoeg zegt.

In Dendermonde kon Gertrudis twee andere voerlui vinden. De een kon goed omgaan met dergelijke schuiten en de andere was al enkele keren de Schelde op- en afgevaren. Zij kwamen maar langzaam vooruit, want ze lieten zich met eb in de richting van de monding van de Schelde meedrijven. Na een tweetal weken zag men rechts van de rivier een zoom van oprijzend land en daar wilde Gertrudis met haar werk beginnen.

En die dag dat zij daar aankwamen, stond aan de oever, op een hoge heuvel, men spreekt daar van "berg", een jonge edelman naar de Schelde te kijken. Hij zag het bootje aankomen en besloot naar beneden te gaan om te zien wie daar aanlegden.

Ondertussen waren de bootslui erin geslaagd de boot langs de oever te krijgen en konden Gertrudis en haar gezellinnen uitstappen.

Enkele mannen uit de omgeving waren ondertussen ook naderbij gekomen en toen ze zagen dat het slechts vrouwen waren die uit de boot kwamen, dachten zij meteen, dat zij wel een bijzonder gemakkelijke buit waren. De grootste onder hen schreeuwde "Die daar is voor mij" en hij wees op Gertrudis. Enkele anderen lieten daarop horen, wie zij uitgekozen hadden, maar daar waren het de overigen weer niet mee eens. En in de kortste keren waren ze onder elkaar aan het vechten. Staal kletste op staal en soms schreeuwde iemand het uit van de pijn als het raak was. Gertrudis en haar gezellinnen stonden verbouwereerd naar de kluwen vechtende mannen te kijken en wisten niet wat te doen.

En daar kwam de grootste van hen uit de vechtende groep en wilde Gertrudis vastgrijpen. Net op dat moment kwam de jonge edelman uit de bosrand de oever opgelopen. Hij liep naar de vechtjas, omklemde hem met beide armen en liep met last en al naar de Schelde, waar hij de vent in het water gooide.

De vechtenden waren ogenblikkelijk opgehouden en stonden als een stelletje kwajongens bedremmeld bij elkaar naar het gebeuren te kijken.

De man die in het water was gesmeten, kwam weer de oever opgekropen en als een geslagen hond droop hij af. Zijn kameraden volgden en bij de bosrand bleven ze - op veilige afstand - staan. Ondertussen was er nog geen woord gezegd.

De jonge man nam daarop zijn muts af, boog en zei: "Ik ben Grimoald en zou de dames gaarne gastvrijheid in mijn woning aanbieden". Gertrudis

bedankte hem voor de aangeboden hulp en bescherming en wilde graag van het aanbod gebruik maken, zodat de gehele groep zich in beweging zette en het pad naar de berg opging.

Bijna bovenop de berg lag een kleine vesting. Rondom stonden hoge palen, aan de bovenzijde scherp aangepunt en aan de binnenzijde stevig gestut. Door een poort kwamen ze op een voorplein waarachter een sterke en grote woning lag. Opzij van dat huis stonden stallen en schuren en was het een drukte van belang. Bij het binnenkomen van de vrouwen kwamen echter alle mensen kijken en vroegen zich verwonderd af, waar hun heer die dames vandaan had gehaald.

Grimoald nodigde Gertrudis en de anderen uit binnen te komen en deelde aan zijn mensen meteen een aantal orders uit. Er moest eten gebracht worden, slaappleatsen moesten in orde gebracht worden, enz.

Na de maaltijd ging Grimoald met Gertrudis bij de open haard zitten. Grimoald vertelde dat hij vorig jaar tijdens een reis naar Gent van al zijn dierbaren beroofd werd. Zijn vijanden hadden met een grote overmacht de vesting aangevallen en deze veroverd. Zijn vader, moeder en twee oudere broers waren gedood. Zijn zuster en de vrouw van zijn oudste broer waren meegenomen, evenals hun twee dochtertjes. Hijzelf wist van niets en nadat hij zijn huiden en pelzen in Gent had verkocht, had hij pas op de terugweg gehoord, wat er gebeurd was. Hij was zo snel hij kon naar de vesting op de Berg teruggekeerd maar het was al te laat. De overvallers hadden nog getracht de boel in brand te steken, maar dat had Donar gelukkig verhinderd, door een zeer zware regenbui.

"Donar", fluisterde Gertrudis, "kennen jullie de ware God dan nog niet?"

"Nooit van gehoord, of is dat soms dezelfde God, waar ze het in Gent over hadden?" antwoordde Grimoald.

En daarop begon Gertrudis te vertellen over de Heiland en Zijn Verlossing en ze sprak met zoveel overtuiging dat Grimoald steeds meer in haar ban raakte en al begon te overwegen zich te laten dopen.

De volgende morgen besloot Gertrudis naar de boeren te gaan. Maar waar zij ook kwam, zij ontmoette alleen stuurse en strakke gezichten. Men stak weliswaar geen hand meer naar haar uit, want men vreesde de wraak van de sterke Grimoald. In de voorbije avond en nacht was het verhaal over de landing van Gertrudis en de afstraffing van Grimoald als een lopend vuurtje van hut naar hut gegaan.

Na ruim een maand werken om contact te krijgen met de kleine boeren en pachters was zij nog niets verder. Niemand, behalve Grimoald en de zijnen, wilde naar haar luisteren.

Grimoald was dikwijls op reis om zijn uitgestrekte bezittingen na te gaan. Op zekere dag vertrok hij al vroeg in de morgen, zodat hij tegen de middag terug zou kunnen zijn. Gertrudis besloot diezelfde morgen naar

de wasplaats van de boerenvrouwen te gaan, maar hoe ze ook probeerde; ze kreeg geen contact. Toen zij een vrouw zeer persoonlijk aansprak, snauwde deze haar af en zei dat Gertrudis beter kon vertrekken, want sinds haar komst, was alle water brak geworden.

Nou hadden de boeren daar tegen de schorren van de Schelde altijd veel last van gehad en Gertrudis wist dit ook. Zij zei daarop tegen de vrouw: "Als jij naar het woord van God luistert, zal er hier ten eeuwigen dage zoet water zijn, maar dan moet ge dat water ook als doopwater voor jullie en jullie kinderen gebruiken".

De vrouw haalde haar schouders op en wilde al doorlopen, maar enkele andere vrouwen daagden Gertrudis uit: "We hebben hier altijd al min of meer brak water gehad en jij zoudt voor zoet water kunnen zorgen, dat is zelfs bij Wodan en Donar niet mogelijk".

Dit was een rechtstreekse uitdaging voor Gertrudis. Zij begon al biddend rond te lopen in steeds grotere cirkels. Na een tijd bleef zij staan, enkele honderden passen van de wasvrouwen. Zij nam een tak op, tekende een groot kruis op de grond, waarna zij de stok midden in het kruis plantte.

"Hier gaan we graven", sprak zij, maar de naderbij gekomen wasvrouwen lachten haar uit. Gertrudis keek de vrouwen nog eens aan en zei: "Dan doe ik het zelf". Zij viel op haar knieën en begon met haar handen te graven. Enkele van haar gezellinnen, die met haar waren meegegaan, dachten eerst dat zij gek geworden was, maar Gertrudis zei: "Kom me helpen, ga de anderen halen en breng gereedschap mee".

Met hun allen werd er spoedig hard gewerkt en er ontstond een grote ronde diepe put. De boerenvrouwen hadden eerst verbaasd staan kijken, maar waren van lieverlee allemaal weggegaan. Tegen de middag kwamen een aantal mannen naar Gertrudis. Van hun vrouwen hadden zij gehoord wat die vreemde vrouw van plan was. Bij de kuil aangekomen zei de oudste van hen: "Vrouw, zoudt ge niet beter kunnen vertrekken, dan ons met je zotternij lastig te vallen. Bij Wodan, zoet water, hier tegen de schorren van de Schelde is de grootste onzin".

Maar Gertrudis antwoordde hem: "Wacht, brave man, want het wordt hier al vochtig", en ze stak haar schop zo diep mogelijk in de grond. Haar gezellinnen uit Nijvel waren uit de put geklauterd en keken met de mannen verbaasd toe. Waarachtig daar borrelde water uit de grond omhoog. Eerst was het nog maar een heel klein beetje, maar spoedig werd het meer en meer.

Gertrudis zei tegen de mannen: "Kom en proef" en de oudste van hen kwam in de put, stak zijn hand in het modderige water en proefde "Waarachtig, het is zoet water", schreeuwde hij uit.

In een oogwenk waren de andere mannen ook in de put en proefden van het water. Hoe was dat nou mogelijk? Was de God van deze vrouw dan

toch machtiger dan hun Wodan en Donar?

Waar ze zo vlug vandaan kwamen, is onbegrijpelijk, maar in de kortste keren waren de boerenvrouwen er ook. Zij dronken van het water, dat steeds sterker en sterker opborrelde en ook steeds helderder werd. Rond de put, die ondertussen al half vol was gelopen stonden al vele mannen, vrouwen en kinderen en allen dronken van het water dat zoet was en zoet bleef. De vrouw, die Gertrudis zo had afgesnauwd, viel voor Gertrudis op de grond, maar de heilige trok haar omhoog en zei: "Niet mij, maar de Heiland moet ge danken".

De boeren besloten de put verder uit te graven en af te werken. Onder leiding van Grimoald, die inmiddels ook was teruggekomen van zijn reis, werd besloten om een grote ronde put rond de bron te metselen.

Gertrudis had met haar medezusters de tegenzin van de mensen, die op de Zoom woonden volledig overwonnen en zij kon aan haar eigenlijke taak beginnen. En enkele maanden daarna was het zover dat de eersten bij de nieuwe bron gedoopt konden worden. Het waren Grimoald, de oudste van de boeren en de vrouw, die Gertrudis uitgedaagd had.

En ook op de volgende dagen, weken en maanden werkte zij met haar gezellinnen onder het volk langs de Schelde.

Grimoald, die gezien had, wat Gertrudis voor een vrouw was, werd verliefd op haar. Hij verklaarde haar zijn liefde en zou het liefst met haar trouwen.

Maar dat kon natuurlijk niet, want Gertrudis wilde haar werk ook verder in West-Brabant voortzetten. Zij besloot daarom te vertrekken om elders te gaan werken. Zij stuurde een bode naar Nijvel, waar men zou moeten zorgen dat een priester naar dit gebied kwam en maakte zich reisvaardig. Grimoald verbitterde daardoor en bemoeide zich nergens meer mee. Op de dag van het vertrek van Gertrudis stond hij weer op z'n geliefkoosd plekje op de hoge berg. Toen hij naar de Schelde keek zag hij een zwarte vent naar boven komen. Deze rare kerel zei toen hij boven gekomen was tegen hem: "Gij wilt Gertrudis als vrouw, dat kan, als ge mij Uw ziel geeft".

Grimoald schrok, want hij begreep dat het de duivel was, maar totaal verblind van spijt en teleurstelling zei hij: "Als ze mij niet mint, kunt gij mijn ziel zo wel krijgen". De duivel lachte in een afgrijselijk hoge uitschieter, want hij wist dat Gertrudis met haar gelofte nooit met Grimoald zou kunnen trouwen. En opeens was hij verdwenen. Grimoald begon als in trance de berg af te dalen, en beneden gekomen kwam hij net Gertrudis en haar gezellinnen tegen, die naar de boot wandelden.

Gertrudis keek hem aan en schrok. Zij begreep meteen dat hier de duivel tussen zat en zei: "Laat ons hier gaan zitten en drinken ter ere van Sint Jan". Zij liet twee volle bekers wijn brengen en zei tot Grimoald: "Ter ere

van Sint Jan en ter minne van mij. Dit zal jou voor alle gevaren behoeden".

En Grimoald begreep toen, dat hij met een heilige te doen had. Hij vroeg haar om vergiffenis en samen knielden zij neer. Grimoald begreep dat hij het werk van Gertrudis moest voortzetten.

Hij begeleidde haar naar de boot en bleef met de anderen net zolang kijken tot die in de verte verdwenen was. Op de plaats waar zij begonnen was met haar werk bouwde hij te hare ere een kapel, die later Sint Gertrudiskapel werd genoemd. Later toen ten noorden van deze bron en kapel op de berg een stad gesticht werd, werd daar ook een grote kerk gebouwd, die toegewijd zou worden aan de Heilige Gertrudis.

Maar laten we Gertrudis eerst op haar tocht verder volgen. Gertrudis bleef dicht langs de oever en elke inham voer zij in, om te kijken of zij via een rivier het binnenland zou kunnen binnenvaren. Zo kwam zij op de rivier de Mark terecht.

Ter hoogte van Zonzeel bij Terheijden werden de vrouwen door enkele woeste kerels overvallen en gevangen genomen. Zij werden vastgebonden aan de heilige eik en zouden de volgende dag als offers verbrand worden. Dit ter ere van het jaarlijkse grote feest van Wodan en Donar.

Op het moment dat de plechtigheid zou beginnen, de zon stond net op haar hoogste punt, kwam een druide of priester van Wodan naar de vrouwen en sprak: "Geen goden zijn machtiger dan Wodan en Donar en niets of niemand is in staat om hun macht zelfs te benaderen!"

Maar Gertrudis antwoordde hem: "Deum agnoscis ex operibus eius", hetgeen betekent: een God kent men aan zijn werken. En tot de verzamelde menigte riep zij: "Gij zijt verbitterd, voor de mensen hier is het Ware Woord nog niet weggelegd, maar Uw kindskinderen zullen de Waarheid bevatten en er naar leven". En op dat moment vielen haar boeien en die van haar gezellinnen af en de Vrouwen uit Nijvel liepen in de richting van de brede rivier de Mark, die daar vlak bij stroomde. En niemand raakte haar aan, en Gertrudis liep het water in. Haar zusters kwamen achter haar aan. En steeds verder en verder gingen zij het water in. Op het laatst was nog enkel haar hoofd boven water, maar ook dat ging tenslotte onder.

En de druide, die eerst totaal verbouwereerd had staan kijken, stak beide handen omhoog en riep uit: "Niemand is machtiger dan Wodan, ziet hoe hij deze vrouwen vernietigd heeft".

Maar hij was nog maar net uitgesproken of ziet wat er gebeurd. Aan de overzijde van de brede rivier de Mark begon het water te bewegen. Er kwam een hoofd boven, daarna een paar schouder en tenslotte zagen de mensen dat het Gertrudis was. En na haar volgden haar reisgezellinnen.

Totaal ongedeerd liepen zij de zuidelijke oever van de Mark op, keken niet meer om en verdwenen op de andere oever.

De druïde stortte ter plaatse in elkaar en de eeuwenoude eik verschrompelde helemaal. Op die plaats heeft nooit meer iets wille groeien, en ge kunt het nog gaan zien, want het is ook nu nog een kale plek.

Gertrudis trok met haar zusters naar een kleine woonbuurt, die "Op te Beke" werd genoemd. Hier woonden vriendelijke mensen die Gertrudis en haar gezellinnen niets in de weg legden.

Op Overvelt, daar waar nu de Postbaan en de Brielse Dreef elkaar kruisen, bouwde de heilige Gertrudis voor haar en haar zuster een kleine woning. Het was geen echt klooster, want de bedoeling van Gertrudis was: de kerstening van de bevolking.

En zoals gezegd, de mensen waren hier bijzonder vriendelijk. Zij luisterden geduldig naar de vrouwen uit Nijvel, maar bleven hun oude goden en heidense gewoonten trouw.

Nu huisden in deze omgeving vreselijk veel muizen en toen het voorjaar aankwam, vermenigvuldigden zij zich nog eens zei sterk. De moeizaam bewerkte akkers lagen er goed bij, maar de muizen waren zo driest, dat zij de oogst op het veld al begonnen af te knagen. Dat kon een regelrechte ramp worden.

De boeren van Beek en Overveld raadpleegden hun priester brachten offers aan hun heidense goden, maar de muizenplaag bleef even erg, ja verergerde zelfs nog.

Ten einde raad gingen zij naar Gertrudis en vroegen haar, of ze haar God wou vragen of die soms de muizenplaag kon wegnemen. En Gertrudis beloofde hun te helpen. De volgende morgen trok zij naar de waterput op de Overveldse Heide en begon daar te bidden. En zie, eerst kwamen enkele muizen naar haar toe gekropen en stilaan werden het er meer en meer. Het werden er duizenden en duizenden en ze kwamen steeds dicht bij de heilige vrouw. Op het laatst kwamen zij zelfs zo dicht bij haar, dat enkele muizen op haar staf kropen, om niet verdrukt te worden. De mensen van de Beek stonden stomverbaasd toe te kijken. En moesten steeds verder achteruit, want er bleven maar steeds muizen bij komen. Na ongeveer een uur stond de Heilige Gertrudis op, en via de (huidige) Brielsedreef, Kapelstraat, Markt, Gertrudislaan, Gertrudisoord ging zij naar een perceel, dat later Kerkewei genoemd zou worden. En achter haar trippelden vele duizenden muizenpootjes, want al de beestjes volgden haar. En op Kerkewei begon zij tegen de muizen te spreken. Ze zei: "Lieve muizen, uit de aarde zijn jullie gekomen. In de aarde zullen jullie weer teruggaan, opdat deze mensen als goede dienaren God van deze aarde zouden kunnen leven". En ogenblikkelijk verdwenen de

muizen in een grote berg en woelden die helemaal om, na enige tijd was er niets, maar dan ook niets meer van ze te zien. Behalve dat op de plaats waar de muizen verdwenen waren, het zand zeer droog en los was.

De paar muisjes, die op de staf van Gertrudis waren gekropen waren echter niet mee gegaan in de grond en één van de omstanders zag ze zitten, en wilde ze er af slaan en doden. Maar Gert dis zei: "Laat deze twee kleine schepselen van God op mijn staf blijven, ik beloof jullie dat zij jullie geen kwaad meer zullen berokkenen". En de mensen van Beek stonden stomverbaasd en bekeerden zich allemaal tot het Christendom, want zo'n groot wonder der hadden zij nog nooit gezien.

Sint Gertrudis bleef nog enige tijd op de Beek en zij wandelde graag langs een heg, die ongeveer op het midden van de akkers tussen de Kapelstraat en Slikstraat (nu Schoolstraat geheten) gelegen was en die later ook naar haar Gertrudisheg werd genoemd.

Na haar vertrek hebben de mensen van haar woning op Overveld een kapel gemaakt. Vele eeuwen later hebben zij een nieuwe kapel gebouwd op de hoek van de Beeksestraat en de Kapelstraat. Rond het jaar 1832 werd die kapel afgebroken en kwam daar de Openbare Lagere School. Maar elk jaar op 17 maart kwamen de boeren van ver uit de omtrek naar de Beek. Zij kwamen er op bedevaart naar de Gertrudis en namen als zij weggingen het muizenzand van Gertrudis mee. Eerst gingen zij zelf naar de Kerkewei, maar later groef de koster met enkele helpers vlak voor 17 maart daar elk jaar enkele karren vol zand uit en bracht dit naar de kapel en later naar de parochiekerk. De vele pelgrims namen allemaal een zakje muizenzand mee en strooiden dat thuis over het graan op de graanzolder. En Gertrudis waakte over hun kostbaar graan. Want wie muizenzand van Gertrudis gestrooid had, behoefde niet bang te zijn dat zijn zaaigoed of leeftocht door muizen opgevreten zou worden.

Te voet trok Gertrudis naar de Mark. Daar waar nu de Tolbrugstraat te Breda ligt was bij eb een doorwaadbare plaats en zo kwam zij aan de andere kant. Breda bestond nog niet en was volgens haar ook niet een plaats waar zij een kerk zou kunnen bouwen. Met haar gezellinnen trok zij in noord oostelijke richting. Dat was voorwaar geen kleinigheid, want gebaande wegen waren er nog niet.

Via de rivier de Donge kwam zij met een kleine gehuurde boot eindelijk op een hoge berg welke haar uitermate geschikt leek voor het bouwen van een kerk. Vooral toen zij vernam dat de Donge verderop in de Maas uitmondde en dat zij langs daar de benodigde tufsteen uit Maastricht kon laten aanvoeren.

Gertrudis stuurde enkele vertrouwde mensen naar Maastricht en met het geërfde kapitaal van haar vader wist zij te verkrijgen dat de materialen als

41

tufsteen en de benodigde bouwmeesters naar de door haar uitgekozen plek zouden komen. En op de plaats, welke later Geertruidenberg zou gaan heten tot op de dag van heden nog zo heet bouwde zij de eerste stenen kerk in West Brabant.

De bouw van deze kerk moet in de jaren 657-658 hebben plaats gevonden. Rond de eerste kerk kwamen ook mensen wonen. En zo ontstond de oudste stad in het latere Graafschap Holland, n.l. Geertruidenberg.

Toen de kerk klaar was, ging Gertrudis met een van de boten mee naar Maastricht, want zij wilde bij de kerk ook een klooster vanuit Nijvel stichtten. Via Maastricht trok zij naar Tongerlo, haar geboorteplaats Landen en haar geliefde klooster te Nijvel.

Daar werd zij echter ernstig ziek en in het jaar 659, nog geen 34 jaar oud, stierf zij.

Zij werd begraven in de kloosterkerk. Ze heeft haar geliefde West Brabant nooit meer teruggezien.

Maar haar eerste en enige kennismaking heeft tot vandaag sporen nagelaten. Want alles wat ik verteld heb, kun je ter plaatse gaan. En er zal vanzelfsprekend nog wel veel verloren zijn gaan. Toen de Heilige Willibrord hier een halve eeuw later kwam om tezamen met zijn elf medewerkers het geloof te verkondigen trof hij in Bergen op Zoom, te Geertruidenberg en op de Beek al kleine geloofsgemeenschappen aan.

Tot zover het verhaal over de Heilige Gertrudis volgens de geweldige verteller Jos van Rosmeulen. Ik heb het zo goed mogelijk proberen na te vertellen, maar zo magistraal als hij dat kon, kan nooit beschreven worden.

Wij hadden hem geen enkele keer onderbroken, de plattebuis was uitgegaan, het begon zelfs al een beetje koud te worden in de keuken. Het beste wat we konden doen, was naar bed gaan en het verhaal op ons gemak verwerken.

Prinsenbeek, 14 januari 1981
Herman Dirven

Uit Historisch Kontakt West-Brabant,
1ste jaargang no.2
Winternummer jan. Febr. Maart 1981

Deze uitgave werd mede mogelijk door de
financiële steun van:
JOS VAN AERT
HOVENIERSBEDRIJF
Jagersweg 8 4726 SL Heerle, tel 0165-304248

